

DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSLARINA (DYK) YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ¹

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Rabia SARICA²

¹ Bu çalışma IX. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi, Ahi Evran Üniversitesi, rabiasarica@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8725-3646.

Geliş Tarihi: 08.10.2018 Kabul Tarihi: 26.12.2018

Öz: Bu çalışmada, destekleme ve yetiştirme kurslarıyla ilgili öğretmen görüşlerinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Çalışmada, nitel araştırma metodlarından durum çalışması deseni kullanılmıştır. Kurslarda görev alan 33 öğretmen, araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır ve içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların kurslarla ilgili düşüncelerinin genel olarak olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin kurslarda kullandığı en yaygın öğretim-öğrenme yöntem-teknikleri: soru-cevap, düz anlatım ve test-soru çözmedir. Akıllı tahta, testler-fotokopiler, yardımcı kaynaklar, EBA içerik ve dokümanları, öğretmenlerin DYK derslerinde sıklıkla tercih ettikleri materyallerdir. Öğretmenler, DYK'ların öğrenci açısından en büyük avantajlarını; derste öğrenilenlerin tekrar edilmesi, pekiştirilmesi, kursun ücretsiz olması ve fırsat eşitliğini sağlaması, konu eksikliklerinin giderilebilmesi, anlaşılmayan konulara odaklanılması olarak belirtmişlerdir. Dezavantajlarının ise sıklıkla olmadığını belirtmekle birlikte, kurs saatleri, yorucu olması, zaman ve bıkkınlık oluşturması durumları olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenler kursların kendileri açısından avantajlarını en yoğun olarak; ekonomik katkı, öğrenilmeyen, eksik konulara yoğunlaşma, kişisel ve mesleki gelişim olarak, dezavantajlarını ise yorucu olması, tatil ve dinlenme sürelerinin azalması olarak vurgulamışlardır. Öğretmenlere göre kurslarda yaşanan en önemli sorunlar: öğrenci devamsızlığı, motivasyon eksikliği, ulaşım ve beslenme sorunudur.

Anahtar Kelimeler: Destekleme ve Yetiştirme Kursları, Okul Kursları, DYK

TEACHERS' OPINIONS ABOUT SUPPORTING AND TRAINING COURSES

Abstract:

In this study, it was aimed to reveal the opinions of teachers about supporting and training courses. In the study, case study which is one of the qualitative research methods is used. The study group of the research is 33 teachers working in the courses. The data of the study were collected by using semi-structured interview form and analyzed by using content analysis technique. It is understood that the general opinions of the teachers about the courses are positive. The most common teaching-learning method-techniques used by the teachers in the courses are: question-answer, lecture and question solving. Smart board, tests-photocopies, auxiliary resources, EBA content and documents are the materials that teachers often prefer in the courses. Teachers stated biggest advantages of courses in terms of students as repeating and reinforcing of the lessons learned, being courses' free and providing equal opportunity, eliminating subject deficiencies and focusing issues that are not understood. As well as the teachers often stated that the course has no disadvantages; course time, being exhausting, time and frustration are expressed as disadvantages. Teachers emphasized advantages of the courses in terms of themselves as the most intensive economic contribution, concentration on missing subjects, personal and professional development and they specified that situations of being tiring, reducing holiday and rest periods as disadvantages. According to the teachers, the most important problems experienced in courses: student absenteeism, lack of motivation, transportation and nutrition problems.

Key Words: Supporting and Training Courses, School Courses, DYK

Giriş

Bilim ve teknolojideki gelişmeler, küreselleşme, bilgisayar, cep telefonu, internet vb. bilgi teknolojilerinin yaygınlaşması gibi olgular bilgi çağında yaşayan günümüz insanının kazanması gereken yeterlik ve kabiliyetleri belirlemede ve bireyi olduğu kadar kurumları da etkilemektedir. Bireylerin, toplumların, devletlerin, iş ve ekonomi dünyasının da kurumlardan beklentileri bilgi çağının gereklilikleriyle paralel olarak güncellenmektedir. Yaşanan değişim ve gelişmelerle birlikte etkililiği, başarısı, verimliliği, sorumlulukları en çok sorgulanan kurumlardan birisi okullardır.

Okulların bu önemli görevleri yerine getirirken yani bireylere bilgi ve becerileri kazandırma işlevinde takip ettikleri kılavuz eğitim programlarıdır. Eğitim programları bütün öğretim süreçlerini kapsayan genel bir ifade olarak kullanılmaktadır. Eğitim programları; öğrencilere kazandırılması planlanan eğitim ve öğretim kazanımları ile bunların nasıl öğretileneğinin ve değerlendirileceğinin sistematik bir şekilde ifade edilmesidir. Programların çağdaş kuramlara göre yeniden geliştirilmesi ve güncellenmesi çalışmaları ülkemizde devam etmekle birlikte programlarda yer alan amaç ve kazanımların okullarda öğrencilere edindirilmesi noktasında sorunlar yaşanmaktadır. Pisa, Timms gibi uluslararası sınavlardan elde edilen sonuçlar bu durumu doğrular niteliktedir (Berberoğlu ve Kalender, 2005; Aydın, Sarier ve Uysal, 2014; Bozkurt, 2016). Okulların öğrencilere öğretim programlarının öngördüğü hedef ve kazanımları verememesinde çeşitli faktörler etkili olabilmektedir. Bu faktörler arasında kalabalık sınıflar, öğretim materyallerinin yetersizliği, öğretmen niteliğinin istenen düzeyde olmaması, programlardan kaynaklanan sorunlar, merkezi sınavlar, okullardaki donanım ve fiziki imkân eksiklikleri, zaman yetersizliği gibi nedenler sayılmaktadır (Darling-Hammond, 2000; Yılmaz ve Altınkurt, 2011; Ünsal ve Korkmaz, 2016).

Yapılan pek çok çalışmada, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde zaman sorunu yaşadığı, müfredat konularını dönemde yetiştiremedikleri vurgulanmaktadır (Baştürk, 2012; Denizli ve Uzoğlu, 2016; Günel ve Kaya, 2016). Dolayısıyla, öğretim programlarında yer alan kazanımların öğrencilere edindirilmesi sürecinde ek eğitimlere ihtiyaç duyulabildiği bildirilmektedir (Göksu ve Gülcü, 2016). Akademik başarıyı etkileyen çeşitli etkenlerden birinin özel dersler, kurslar vb. ek eğitimler olduğu ve ülkemizde bu eğitimlere yönelik talep fazlalığının bir sonraki eğitim seviyesinde daha iyi bir eğitim-öğretim alma isteğinden kaynaklandığı belirtilmektedir (Kaya ve Kaya, 2018). Duran, Düzgün ve Duran (2014), daha iyi eğitim alma ihtiyacının ve buna bağlı olarak ek eğitimlere olan talep artışının rekabetçi ekonominin bir sonucu olduğunu vurgulamaktadır. Özoğlu (2011) ise ek veya destek eğitim olarak adlandırabileceğimiz bu durumu özel dersaneler çerçevesinde ele almış, ortaöğretimdeki okullaşma oranının artması ve buna bağlı olarak yükseköğretime talebin artması, yükseköğretimin bu talebi karşılayamamasından dolayı ortaöğretimde sınav odaklı, rekabetçi bir eğitim olgusunun ortaya çıkması ve bu olgunun yükseköğretimden başlayarak alt öğrenme seviyelerine, ilköğretime kadar inmesine değinmektedir. Yine aynı çalışmada araştırmacı, toplumumuzda yükseköğretimin, yüksek hayat standartları ve refah seviyesi iyi, parlak bir gelecek için alternatifi olmayan bir basamak olarak algılandığına dikkat çekmiştir.

Destek/ek eğitimlerin tercih edilmesinin öğrenciden, öğretmenden, veliden, okuldan, sınav sisteminden veya eğitim sisteminin kurgulanış biçiminden, rekabetçi ekonomi ve iş dünyasından kaynaklanan farklı nedenlerinin olabileceği söylenebilir. Ailelerin, çocuklarının; öğrenmelerini arttırması, varsa dersler, konular bazında eksikliklerini gidermesi, ortaöğretime ve yükseköğretime geçiş sınavlarında daha iyi bir

sonuç alma, okuldaki başarıyı arttırma gibi nedenlerden dolayı ek/destek eğitimleri tercih etmeleri ve bu durumun giderek yaygınlaşması toplumumuzda şahit olduğumuz genel bir durumdur. İsmi şu an TEOG olan önceki adlandırmaları OGS, SBS, LGS vb. olan sınavların ve bu sınavlarda yakalanan akademik başarının ortaöğretime geçişte ölçüt olduğu, öğrencilerin geleceğini ve hayatını yönlendirdiği ifade edilmektedir (Gündüver ve Gökdaş, 2011). Dolayısıyla öğrencilerin hayatlarını böylesine etkileyen ve geleceklerine yön veren sınavlardaki başarılarının aileleri tarafından önemsenmesi anlaşılabilir bir durumdur.

Ek ders, kurs, özel ders, birebir ders gibi kavramları da içine alacak şekilde ek eğitim, destek eğitimi veya tamamlayıcı eğitim gibi farklı isimlerle ifade edilen bu olgu ülkemize özgü bir durum olarak düşünülmemelidir. Stevenson ve Baker (1992) bu durumu “gölge eğitim” tabiri ile kavramsallaştırmışlar ve bunu formal eğitim veya okullar dışında yapılan eğitsel etkinlikler seti olarak tanımlamışlardır. Araştırmacıların Japonya’da yaptığı çalışmada, sosyo-ekonomik açıdan yüksek seviyede olan öğrencilerin gölge eğitime katılmalarının daha olası ve belirli gölge eğitim formlarına katılan öğrencilerin de üniversiteye girmelerinin daha muhtemel olduğunun altı çizilmektedir. Çin’deki gölge eğitimi konu alan bir çalışma yapan Zhang ve Bray (2018) ise zengin ailelerin daha fazla ve daha kaliteli gölge eğitimi satın alabilmelerinin, örgün eğitim kapsamındaki okullarda fırsat eşitliğinin artması için yapılan çalışmaları balataladığını belirtmektedir. Lee, Lee ve Jang (2010) ise gölge eğitim olarak isimlendirilen bu tarz eğitimlerin 1960’lardan beri Güney Kore eğitiminde bir sorun olduğunu, devletin bu duruma; bu tarz eğitimlere yönelik talebin azaltılması için rekabetçi sınavların kaldırılması ve bu tarz eğitimlere katılmanın yasaklanması gibi politikalarla cevap verdiğini fakat etkili olmadığını çünkü bu tarz önlemlerin problematik semptomlara karşı kısa vadeli reçeteler ve çözümler mahiyetinde olduğunu, Güney Kore’nin bu deneyimlerinin bu sorunu çözmek için kamu eğitiminin kalitesini artırmak ve bunun için de uzun vadeli politika çerçevelerinin oluşturulmasının gerektiğini belirtmektedir.

Yurt dışı literatürde gölge eğitim konusunu farklı boyutlarıyla ele alan ve önemli çalışmalar yapanlardan birinin Bray olduğu ifade edilmekte ve yurt içi literatürde ise daha az çalışmanın bulunduğu ifade edilmektedir (Garipağaoğlu, 2016). Bray (2006) özel ek derslerin Japonya, Hong Kong, Güney Kore ve Tayvan da dâhil olmak üzere Doğu Asya’nın bazı bölgelerinde uzun zamandır gündemde olan önemli bir olgu olduğunu belirterek, son zamanlarda, Asya’nın diğer bölgelerinde, Afrika, Avrupa ve Kuzey Amerika’da da yaygınlaştığını bildirmektedir. Araştırmacı özel ders ve türevlerinin bu denli yaygınlaşmasının farklı nedenleri olabileceğini ancak bütün ortamlarda öğrenme ve öğretmenlerin geçim kaynakları üzerinde büyük etkilerinin olduğunu vurgulamaktadır. Yeterli ekonomik kaynaklara sahip olan ailelerin çocuklarına daha kaliteli ve daha fazla özel ders olanakları sunduklarını belirten Bray (2006), bu imkân-lara sahip çocukların okulda daha iyi performanslar gösterebildiklerini ve uzun vade de hayat boyu kazanımlarını arttırabildiklerini buna karşılık düşük gelirli ailelerin bu

gibi fırsatlara sahip olmayan çocuklarının ise akranlarına ayak uyduramayabileceğini ve daha erken yaşlarda okulu bırakabileceğine dikkat çekmektedir. Bray (2006) tarafından ifade edilen özel/ek ders alma/ma durumunun öğrenciler bazında avantaj ve dezavantaj oluşturduğu anlaşılmaktadır. Öğrenciler arasında oluşan eşitsizliğin ülkemizde dershanelerin kapatılması, yerine destekleme ve yetiştirme kurslarının açılması ve bu kurslardan bütün öğrencilerin ücretsiz olarak faydalanabilmesi ile bir nebze olsun azaltıldığını ve eğitimde fırsat eşitliğini yakalama şansını arttırdığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Eğitimde fırsat eşitliğinin yakalanmasında bir engel olan dershanelerin (Dağlı, 2006; Göksu ve Gülcü, 2016), Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kaldırılmasıyla birlikte, 2014-2015 eğitim-öğretim yılından itibaren resmi ve örgün eğitim kurumlarında destekleme ve yetiştirme kursları (DYK) açılmaktadır. Ek/destek eğitimlerin akademik başarıyı arttırdığına dair yurt içi alan yazında da çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan birinde, okullardaki başarının artmasında öğrencilerin okuldaki kurslara katılmalarının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Bozkurt, 2013). Benzer şekilde Metin (2013), SBS sınav sonuçlarını analiz ettiği çalışmada, kursa katılan öğrencilerin puanlarının katılmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bir başka çalışmada da kurslara katılma durumunun fen başarısını olumlu etkilediği ortaya konmuştur (Kaya ve Kaya, 2018). Bu bağlamda okullarımızdaki akademik başarının artırılmasında, öğretim programlarındaki kazanımların öğrencilere kazandırılmasında ve dolayısıyla eğitimin bizzat asli amacı olan üreten, araştıran, sorgulayan, hayat boyu öğrenen, takımla çalışabilen, bilgi çağının gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlerle donanmış bireylerin yetiştirilmesinde destekleme ve yetiştirme kurslarının önemi ortaya çıkmaktadır.

DYK'lar ile ilgili iş ve işlemler, Milli Eğitim Bakanlığı birimlerinden Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÖDŞGM) tarafından yayınlanan kılavuza göre destekleme ve yetiştirme kursları yönetim sistemi girişi (<https://ekurs.eba.gov.tr/>) üzerinden online olarak yapılmaktadır. Belirtilen internet adresinden kurs merkezleri, öğretmenler ve öğrenciler DYK başvurularını yapabilmektedir. Birinci dönem, ikinci dönem ve yaz dönemi olmak üzere açılabilen DYK ile ilgili işlemler e-kurs (<https://ekurs.eba.gov.tr/>) modülü üzerinden, kılavuzda yayınlanan iş takvimine göre ilgili kurumlarca yapılmaktadır. Buna göre öncelikle okullar kurs merkezi olarak başvurularını yaparlar ve il/ilçe milli eğitim müdürlükleri başvuruları onaylar. Ardından kurs merkezi olan okullar öğretmenlerine DYK başvuru duyurusunu yaparlar ve kursta görev almak isteyen öğretmenler sistem üzerinden kendi MEBBİS kullanıcı adı ve şifreleri ile başvurularını sisteme kaydederler ve öğretmenlerin başvurusu il/ilçe milli eğitim müdürlüklerince onaylanır. Öğretmenlerden sonra öğrenciler aynı sistem üzerinden mebbis, e-okul veya açık öğretim öğrenci bilgilerinden kendilerine uygun olanı kullanarak giriş yaparlar ve kurs taleplerini yani hangi dersten ve hangi öğretmenlerden kurs istediklerini sisteme kaydederler. Bu aşamadan sonra ise kurs merkezle-

ri olan okullar kurs sınıflarını oluşturarak sisteme kaydederler ve kılavuzda belirtilen tarihte kurslarda eğitim-öğretim süreci başlar ve yine belirtilen tarihte kurslardaki ders süreci sona erer (MEB, 2017).

DYK e-kılavuzunda kurslarla ilgili çeşitli bilgiler verilmektedir. Buna göre kurs *“Resmî ve özel örgün eğitim kurumları ile yaygın eğitim kurumlarında öğrenim gören istekli öğrenci ve kursiyerleri destekleme ve yetiştirme amacıyla resmî örgün ve yaygın eğitim kurumlarında açılan kurslar”* olarak tanımlanmaktadır. Bakanlık tarafından hazırlanan e-kılavuzda DYK’lar ile ilgili iş ve işlemlerin detaylı bir sunumu yapılarak, bu iş ve işlemlerin belirtilen yönergeye göre yürütüldüğü belirtilmektedir. Kılavuzda; kursların ücretsiz olması, kurslarda kullanılacak planlar, kurslarda öğretmen seçimi, kurslara öğrenci devamı ve disiplin, kurslarla ilgili iş ve işlemler, planlamalar ile bunların tabiki ve denetimi yapacak sorumlular vb. başlıklar detaylı bir şekilde açıklanmaktadır (MEB, 2017).

İş ve işleyişiyle ilgili bilgileri yukarıda özet olarak ifade edilen DYK; öğrenciler, öğretmenler, veliler, okullar ve MEB dâhil kısaca eğitim camiası paydaşlarının akademik başarı ve prestijleri açısından son derece önemlidir. Özel derslere veya etüt merkezlerine milyarlarca para vererek çocuklarının TEOG, LYS, YGS gibi genel sınavlarda başarılı olmalarını isteyen veliler bu külfetten kurtarılmıştır ve yine okuldaki normal dersler ve DYK’lar ile öğrencilerinin akademik başarılarının yüksek olmasını haklı olarak beklemektedirler. Bu nedenle henüz yeni sayılabilecek bir proje olan DYK’ların etkili olması son derece önemlidir. Uygulanan sistemin yeni olması ve sistemin oturmasının belirli bir zaman alacağı göz önünde bulundurulduğunda DYK’ların uygulanması sürecinde bir takım problemlerin yaşanabileceği akla gelmektedir. DYK’larda yaşanan sürecin ve sorunların ortaya çıkarılarak sunulması kursların etkililiğini ve verimliliğini arttırmak, problemleri çözmek adına önemlidir. Bu öneme binaen konuyla ilgili olarak bu projenin uygulayıcısı konumunda olan öğretmenlerin görüşlerine başvurulmasının aydınlatıcı olacağı düşünülmektedir.

İlgili alanyazında, bu çalışmanın verilerinin toplandığı tarihte bazı çalışmaların bulunduğu fakat bunların sayısının çok fazla olmadığı, sonraki yıllarda ise konuyla ilgili çalışmaların sayısının arttığı ancak yeni bir uygulama sayılabilecek kurslarla ilgili yine de yeterli sayıda çalışmanın olmadığı söylenebilir. Bunlardan Aküzüm ve Saraçoğlu (2018) ortaokul öğretmenlerinin kurslara yönelik tutumlarını, Bozbayındır ve Kara (2017) öğretmen görüşlerine göre kurslarda yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerini, Biber ve arkadaşları (2017) ortaokullarda uygulanan kursları öğrenci görüşlerine göre, Canpolat ve Köçer (2017) destekleme ve yetiştirme kurslarını TEOG bağlamında ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre, Gök ve Şekerci (2017) kursların halk eğitim merkezlerine devredilmesine yönelik paydaş görüşlerini, İncirci ve arkadaşları (2017) destekleme ve yetiştirme kurslarını öğrenci görüşlerine göre, Şahin ve Gül (2017) kurslara devam eden ve etmeyen ortaokul öğrencilerinin İngilizce ders başarısı ile okul tükenmişliği arasındaki ilişkiyi, Uğurlu ve Aylar (2017) kurs-

lara yönelik öğretmen öz algı ölçeği geliştirme çalışması, Ünsal ve Korkmaz (2016) kursları işlevlerine yönelik olarak inceleyen çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmanın amacı ise destekleme ve yetiştirme kurslarıyla ilgili olarak bu kurslarda bizatihi görev alan öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymaktır. Kursların birebir uygulayıcısı ve yürütücüsü konumunda olan öğretmenlerin konuyla ilgili görüşlerinin ortaya çıkması, destekleme ve yetiştirme kurslarında yaşanan sürecin öğretmenlerin gözüyle değerlendirilmesini mümkün kılacaktır. Bu bağlamda, bu çalışmada öğretmenlerin aşağıda yer alan sorularla ilgili görüşleri incelenmiştir:

- Öğretmenler destekleme ve yetiştirme kurslarını nasıl değerlendirmektedir?
- Öğretmenler destekleme ve yetiştirme kurslarında hangi öğretme-öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanmaktadır?
- Öğretmenler destekleme ve yetiştirme kurslarında hangi materyalleri kullanmaktadır?
- Öğretmenlere göre destekleme ve yetiştirme kurslarının öğrenci açısından avantaj ve dezavantajları nelerdir?
- Öğretmenlere göre destekleme ve yetiştirme kurslarının öğretmen açısından avantaj ve dezavantajları nelerdir?
- Öğretmenlere göre destekleme ve yetiştirme kurslarında yaşanan en önemli sorunlar ve bu sorunların çözümlerine yönelik önerileri nelerdir?

Destekleme ve yetiştirme kurslarının birincil paydaşları öğretmenler ve öğrencilerdir. Dolayısıyla kursların etkililiği, verimliliği, faydaları gibi hususlarda öğretmenlerin fikirlerinin ortaya çıkarılması çok önemlidir ve başta MEB olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlara, paydaşlara dönüt sağlayarak projenin geliştirilmesi ve sorunların çözülmesi noktasında işlevseldir. Bu bağlamda, bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, destekleme ve yetiştirme kurslarına yönelik öğretmen görüşleri detaylı bir şekilde incelenmiş ve sonuçlar ortaya konulmuştur. Konuya ilişkin çarpıcı ve detaylı bulgular içermesi, örneklem grubu, araştırmanın içerdiği problemler vb. bakımından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Örneğin, öğretmen görüşlerine göre kurslarda yaşanan sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik öğretmen görüşleri bu çalışmada alt problemlerden sadece biri olarak ele alınırken ilgili alan yazındaki çalışmalardan bazılarının konusudur. Ayrıca bu çalışma, öğretmenlerin kurs derslerinde kullandıkları öğretme-öğrenme yöntem ve teknikleri, materyaller gibi kurslardaki eğitim durumlarına yönelik bulguları ortaya koyması, konuya yönelik kapsayıcı bilgiler içermesi bakımından önemlidir. Aynı zamanda, güncelliğini koruyan bu araştırmanın konusu ile ilgili benzer ve farklı çalışmaların artması araştırmaların sonuçlarının karşılaştırılabilmesi, program geliştirme çalışmalarına kaynaklık edebilmesi ve ilgililere sağlam dönütler sunulabilmesi adına gerekli ve önemlidir. Tüm bu noktalar göz önüne alındığında çalışmanın alana katkı sağlayacağı ve MEB, öğretmen, öğrenci, veli,

okul yönetimleri, kursların uygulanmasından sorumlu olan il/ilçe milli eğitim müdürlükleri vb. paydaşlara ışık tutacak ve konuyla ilgili alan yazında kaynak olacaktır.

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Nitel araştırmanın, bireylerin veya grupların sosyal bir konuya atfettikleri anlamı keşfetmek, öğrenmek için kullanılan bir yaklaşım olduğu ifade edilmektedir (Creswell, 2013). Bu çalışmada benimsenen yaklaşım, nitel araştırma metotlarından biri olan durum çalışması desenidir. Durum çalışmaları; belirli bir durum veya olayla ilgili faktörlerin (ortam, birey, olay, süreç vb.) bütüncül bir yaklaşımla ele alındığı ve bu faktörlerin araştırmanın konusu olan durumu nasıl etkiledikleri veya durumdan nasıl etkilendiklerinin incelendiği ve duruma yönelik sonuçların ortaya konduğu çalışmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcılarını; 2015-2016 eğitim-öğretim yılında destekleme ve yetiştirme kurslarında görev alan, farklı branşlardaki 33 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcılardan 29 öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığına Anadolu ve Fen liselerinde görev yapmakta, 4 öğretmen ise ortaokulda görev yapmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu teknikte çalışma grubu, önceden araştırmacı tarafından oluşturulan bir dizi ölçüt veya ölçütlere göre belirlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada katılımcılarda aranan ölçüt; öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kurslarında görev almaları ve aynı zamanda görüşme için gönüllü olmalarıdır.

Tablo 1. Çalışma grubuna yönelik demografik bilgiler

		f	%
Cinsiyet	Erkek	24	72.73
	Kadın	9	27.27
Branş	Matematik	5	15.15
	Belirtmemiş	5	15.15
	Kimya	4	12.12
	Fizik	4	12.12
	İngilizce	3	9.09
	Sosyal Bilgiler	2	6.06
	Türk Dili ve Edebiyatı	2	6.06
	Tarih	2	6.06
	Beden Eğitimi	2	6.06
	Almanca	1	3.03
	Biyoloji	1	3.03
	Din Kültürü ve Ahlak Bil.	1	3.03
	Coğrafya	1	3.03
	Mesleki Kıdem	1-10 yıl	6
11-20 yıl		18	54.55
21 yıl ve üzeri		9	27.27
Çalışılan Okul Türü	Anadolu Lisesi	21	63.64
	Fen Lisesi	8	24.24
	Ortaokul	4	12.12

Bu araştırmada yer alan katılımcıların özellikleri Tablo 1’de görülmektedir. Çalışmaya toplam 33 öğretmen katılmıştır. Katılımcıların 9’u (%27) kadın, 24’ü (%73) erkektir. Matematik, fizik, kimya, İngilizce, sosyal bilgiler vb. olmak üzere, çalışmada hemen hemen her branştan öğretmen yer almakla birlikte bunlardan 5’i branşlarını belirtmemeyi tercih etmişlerdir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu yani 27’si (%82) 11 yıl ve üzeri kıdeme sahipken, 6’sı (%18) 1-10 yıl arasında değişen kıdemlere sahiptir. Katılımcıların; 21’i (% 64) Anadolu liselerinde görev yaparken, 8’i (% 24) fen liselerinde, 4’ü (% 12) ise ortaokulda görev yapmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analiz Edilmesi

Bu çalışmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. 6’sı katılımcıların demografik bilgileriyle ilgili olmak üzere görüşme formunda toplam 12 soru yer almaktadır. Katılımcıların DYK

ile ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak üzere sorulan 6 soru açık uçlu soru tipinde hazırlanmıştır. Bu çalışmanın görüşme formu oluşturma aşamasında eğitim fakültesinde görev yapan iki uzmandan görüş alınmıştır. Görüşler doğrultusunda formda yer alacak olan sorular yeniden düzenlenmiş, bazıları çıkarılmıştır. Ayrıca bilim uzmanlığı derecesine sahip bir Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeninden de soruların dil geçerliğini kontrol etmesi istenilmiştir ve ardından araştırmacının o dönem görev yaptığı okulda çalışan 3 öğretmenle pilot çalışma yapılarak sorular anlaşılabilirlik yönünden test edilmiştir. Böylece 12 sorudan oluşan forma son hali verilmiştir.

Çalışmanın verileri, nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2011), içerik analizinde birbirine benzeyen verilerin belirli kavramlar ve temalar altında anlaşılır bir şekilde sunulduğunu ifade etmektedir. Bu aşamada elde edilen ham veriler öncelikle araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında yazılarak elektronik ortama aktarılmıştır. Verilerin analizi sürecinde yukarıda bahsedilen uzmanların birinden yardım alınmıştır. Araştırmacı ve uzman öncelikle verileri bütünsel bir bakış açısıyla okumuştur. Daha sonra ham verileri ikinci bir kez okuyan uzman ve araştırmacı olası kodları çıkarmıştır. Bundan sonraki aşamada benzer ve ilgili kodların hangi tema altında yer alacağı belirlenmiştir. Araştırmacı ve uzman bu noktada bazı soruların tema olarak kabul edilmesi bazı sorularda ise oluşturulan kodlara göre yeni tema oluşturma noktasında görüş birliğine varmıştır.

Araştırmacı ve uzmanın oluşturdukları kodlar ve temaların uyum oranı Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen görüş birliği / (görüş birliği+görüş ayrılığı) X 100 formülü kullanılarak hesaplanmış ve bu oran .90 olarak bulunmuştur. Çalışmanın verileri derinlemesine çalışılmış, verilerin analizi sürecinde araştırmacı ve uzman sürekli fikir alış verişinde bulunmuştur. Çalışmada betimsel istatistik (frekans, yüzde gibi) değerleri verilmiştir. Ayrıca katılımcı görüşlerinden direkt alıntılar verilerek araştırmanın geçerliliği sağlanmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenler, Ö1, Ö2, Ö3..... şeklinde kodlanarak doğrudan alıntılarda bu kullanım tercih edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, çalışmada yer alan her bir alt problemle ilgili bulgular tablolar halinde sunulmuş ve katılımcıların görüşlerine doğrudan alıntılama yoluyla yer verilmiştir. Bu noktada, bulunan tema ve kodların fazla olması, bütün kod-temalara doğrudan alıntı verilerek elde edilen makalenin sayfa sınırını aşması ve okuyucu da sıkılmamak gibi nedenlerle frekansı yüksek olan kod ve temalarda doğrudan alıntı verme yoluna gidilmiştir. Bu nedenle genellikle bir öğretmen tarafından ifade edilen görüşlerde doğrudan alıntı verilmemiştir. Ayrıca araştırmada yer alan alt problemlerin genelinde öğretmen görüşlerinin (frekans-sıklık) öğretmenlerin sayısından (n=33) fazla olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni öğretmenlerin genelde her bir alt problemle ilgili olarak birden fazla görüş belirtme eğiliminde olmalarından kaynaklanmıştır. Çoğu zaman bir öğretmen bir soruyla ilgili birden fazla, farklı görüş belirtmiş bu da araştırmanın geçerliliğini arttırdığı gibi aynı zamanda çalışmayı zenginleştirmiştir.

1. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kursları hakkındaki değerlendirmelerine yönelik görüşlerinin analizinden elde edilen bulgular Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlerin DYK'lara ilişkin genel değerlendirmeleri

Tema	Kodlar	f	%	Katılımcılar	
Etkili	Çünkü	Öğrenci açısından çok faydalı	10	17,2	Ö9, Ö17, Ö19, Ö20, Ö5, Ö6, Ö26, Ö27, Ö30, Ö33
		Proje olarak çok isabetli bir uygulama	4	6,9	Ö3, Ö12, Ö31, Ö12
		Kapsam ve süre yeterli	3	5,2	Ö2, Ö23, Ö32
		Derslerim verimli geçiyor	2	3,5	Ö25, Ö11
		Kursa istekli öğrenciler geliyor	1	1,7	Ö4
	Aynı okulun öğretmen ve öğrencileri	1	1,7	Ö5	
	Fakat	Öğrenci devamı sağlandığı takdirde	5	8,6	Ö1, Ö23, Ö27, Ö32, Ö12
		Kurs saatleri arttırılmalı	3	5,2	Ö10, Ö17, Ö12
		Hafta sonları yapıldığında	3	5,2	Ö18, Ö22, Ö7
		İstenilen seviyede değil	2	3,5	Ö15, Ö18
Öğrencinin ilgisi çekildiği takdirde		1	1,7	Ö21	
Toplam		35	60,3	-	
Etkili değil	Çünkü	Öğrenciler önemsemiyor, ilgi göstermiyor	7	12,01	Ö15, Ö16, Ö19, Ö20, Ö23, Ö28, Ö11
		Hafta içi dersten sonra yapılması verimi düşürüyor	5	8,6	Ö10, Ö14, Ö15, Ö6, Ö12
		Yorucu oluyor	3	5,2	Ö5, Ö22, Ö7
		Öğrenciler özel ders alıyor, etüt merkezine gidiyor	2	3,5	Ö15, Ö13
		Kaynak sorunu var	2	3,5	Ö16, Ö5
		Öğrenciler pasif	1	1,7	Ö16
		Neden belirtilmemiş	1	1,7	Ö29
		Planlamalar yanlış	1	1,7	Ö8
		Aynı öğretmenler	1	1,7	Ö18
		Toplam		23	39,7
Genel Toplam		58	100	-	

Tablo 2’de de görüldüğü üzere öğretmenlerin DYK’lar hakkındaki düşünceleri etkili ve etkili değil temaları altında verilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu (f=35) DYK’ların etkili olduğunu düşünürken, yarısından azı (f=23) DYK’ların etkili olmadığını düşünmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kursları ile ilgili genel düşüncelerinin olumlu olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin bu alt problemle ilgili görüşlerinden alınan doğrudan alıntılar aşağıda, kodların tablodaki sırasına uygun olarak sunulmuştur:

Ö26: *“Hafta içi derslerde süre sıkıntısı yaşanan derslerde etkinlik yapabilmek için kurslar çok faydalı olmuştur. Öğrenme süresi bireysel farklılık gösterdiği için öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerde yetiştirme kurslarının faydaları görülmüştür.”*

Ö31: *“Aslında proje olarak çok önemli ve anlamlıdır...”*

Ö32: *“Devam eden öğrenciler için verimli ve kapsam bakımından iyi olduğunu düşünüyorum.”*

Ö25: *“Kendi branşım adına verimli geçtiğini düşünüyorum.”*

Ö23: *“Devamlılığı olan ve ödevlerini yapan öğrencilerimde bariz bir başarı artışı gözlemlenmiştir.”*

Ö10: *“Kurs saatleri arttırılınca daha verimli olacağını düşünüyorum...”*

Ö7: *“Hafta sonları daha etkili olacağını düşünüyorum.”*

Ö15: *“DYK’ların istenilen derecede etkili olmadığını düşünüyorum...”*

Ö28: *“DYK’lar öğrencilerin ders eksiklikleri için gerekli ama ne yazık ki öğrenciler bunu pek önemsemiyorlar.”*

Ö14: *“Hafta içi sekiz saat dersin ardından üç saat daha kurs çekilmiyor. Öğrenci bu kadar saati kaldıramıyor. Hafta sonu aynı şekilde on saate yakın bir ders hiç verimli olmuyor.”*

Ö22: *“Hafta içi kurslarını verimli bulmuyorum. Öğrenciler dersten sonra kursa katıldıkları için yorgun oluyorlar...”*

Ö13: *“Genelde verimli olmuyor. Bu da öğrencilerin bakış açıları ile ilgili olarak değişiyor. Dershane zihniyetinden zor vazgeçiyorlar.”*

Ö16: *“Öğretmenler ve öğrenciler yeterli kaynağa sahip değil.”*

2. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan destekleme ve yetiştirme kurslarında kullanılan öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine yönelik öğretmen görüşlerinin analizinden elde edilen bulgular Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Öğretmenlerin DYK'larda kullandıkları öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri

Tema	Kodlar	f	%	Katılımcılar
Kullanılan Yöntem - Teknik	Soru-cevap	21	24	Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö20, Ö22, Ö23, Ö24, Ö26, Ö27, Ö28, Ö30, Ö32
	Düz anlatım	18	20.1	Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö20, Ö21, Ö23, Ö27, Ö28, Ö30, Ö31
	Test-soru çözme	13	15	Ö1, Ö5, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö18, Ö21, Ö23, Ö30
	Görsel-işitsel öğeler kullanma	8	9.1	Ö2, Ö3, Ö4, Ö15, Ö17, Ö18, Ö20, Ö22
	Probleme dayalı öğrenme	8	9.1	Ö6, Ö7, Ö9, Ö17, Ö27, Ö29, Ö31, Ö32
	Tartışma	7	8	Ö4, Ö5, Ö7, Ö14, Ö24, Ö26, Ö31
	Yaparak-yaşayarak öğrenme	2	2.3	Ö24, Ö26
	Etkinlik yoluyla öğrenme	2	2.3	Ö1, Ö6
	Gözlem yoluyla öğrenme	2	2.3	Ö25, Ö3
	Sunuş yoluyla öğretim	2	2.3	Ö10, Ö3
	Sözlü ve yazılı uygulamalar	1	1.1	Ö1
	Rol yapma	1	1.1	Ö2
	Beyin fırtınası	1	1.1	Ö18
	Grup çalışması	1	1.1	Ö2
Proje tabanlı öğrenme	1	1.1	Ö31	
Toplam		88	100	-

Öğretmenlerin DYK'larda kullandıkları öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine ilişkin görüşlerinin analizi Tablo 3'te de görüldüğü üzere kullanılan yöntem ve teknik teması altında verilmiştir. Öğretmenlerin en çok tercih ettikleri yöntem veya teknik sırasıyla şu şekildedir: soru-cevap (f=21), düz anlatım (f=18), test-soru çözme (f=13), görsel-işitsel öğeler kullanma (f=8), probleme dayalı öğrenme (f=8), tartışma (f=7), yaparak-yaşayarak öğrenme (f=2), etkinlik yoluyla öğrenme (f=2), gözlem yoluyla öğrenme (f=2), sunuş yoluyla öğretimi (f=2). Araştırmaya katılan öğretmenlerin, az da olsa sözlü ve yazılı uygulamalar (f=1), rol yapma (f=1), beyin fırtınası (f=1), grup çalışması (f=1) ve proje tabanlı öğrenmeyi (f=1) kullandıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin bu alt problemle ilgili görüşlerinden alınan doğrudan alıntılar aşağıda, kodların tablodaki sırasına uygun olarak sunulmuştur:

Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına (DYK) Yönelik Öğretmen Görüşleri

Ö5: *“Soru-cevap, tartışma, düz anlatım yöntemlerini kullanıyorum. Hafta içi öğrendiğimiz konular hakkında hafta sonu kursta bol bol soru çözüyoruz.”*

Ö12: *“Öğrencilerin eksik olduklarını belirttikleri konular aylık olarak belirlenip önce düz anlatımla sergilenip ardından soru cevap şeklinde pekiştirilmeye çalışılmakta, bol alıştırmaya ile desteklenmektedir.”*

Ö23: *“...Milli Eğitim Bakanlığı Ölçme ve Değerlendirme sayfasından aldığım kazanım testlerini çözüyorum.”*

Ö2: *“...Tahtada görsellerle zenginleştiriyorum. Örneğin videolarla konuyu pekiştirmeye çalışıyorum...”*

Ö32: *“Probleme dayalı fakat konunun günlük hayatta yorumlanması için yorum kapasitesini güçlendirmeye çalışıyorum.”*

Ö24: *“Genellikle tartışma, soru-cevap, yaparak yaşayarak öğrenme metotlarıyla ders işliyorum. Derslerden farkı öğrenci sayısı az olduğu için biraz daha öğrenci merkezli ders işleniyor.”*

Ö26: *“...Genellikle tartışma, yaparak-yaşayarak öğrenme metotlarıyla ders işliyorum.”*

Ö1: *“Metinler üzerinde etkinlik yaparak öğrencinin bilgiye ulaşması sağlanıyor.”*

Ö3: *“...Görsel ve işitsel uygulamalı göstererek ve kolaydan zora doğru basamaklama yaparak öğretiyorum yeterli sayıda tekrar yaptırarak kalıcı olarak öğretmekteyim...”*

Ö3: *“Konu anlatımı yapılmakta ve konuyla ilgili örnek çözümlü yapılarak benzer örneklerle öğrenciler ödevlendirilmektedir.”*

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmamızın üçüncü alt problemi olan destekleme ve yetiştirme kurslarında kullanılan materyallerin neler olduğuna yönelik öğretmen görüşlerinin analizinden elde edilen bulgular Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Öğretmenlerin DYK’larda kullandıkları materyaller

Tema	Kodlar	f	%	Katılımcılar
Materyal	Akıllı tahta	18	20.2	Ö1, Ö3, Ö5, Ö8, Ö11, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22, Ö24, Ö25, Ö28, Ö29, Ö31, Ö32
	Testler-fotokopiler	12	13.5	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö12, Ö19, Ö21, Ö24, Ö27, Ö29
	Yardımcı kaynak kitaplar	12	13.5	Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö13, Ö15, Ö20, Ö25, Ö26, Ö31
	Eba içerik ve dokümanları	12	13.5	Ö2, Ö10, Ö11, Ö11, Ö13, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö20, Ö27, Ö28
	Destekleyici görsel-ışitsel kaynaklar	7	8	Ö2, Ö3, Ö4, Ö18, Ö23, Ö25, Ö32
	Ders kitabı	6	6.7	Ö11, Ö15, Ö16, Ö24, Ö26, Ö28
	Öğretmen tarafından hazırlanan materyaller	5	5.6	Ö10, Ö16, Ö17, Ö23, Ö30
	E-kurs modülü	5	5.6	Ö5, Ö9, Ö21, Ö23, Ö30
	Ders araç-gereçleri	5	5.6	Ö3, Ö12, Ö22, Ö25, Ö31
	Flash bellek	3	3.4	Ö4, Ö6, Ö18
	Gerçek yaşam hikâyeleri	1	1.1	Ö2
	Gerçek nesnelere	1	1.1	Ö2
	Simülasyonlar	1	1.1	Ö29
	Bilgisayar	1	1.1	Ö32
	Toplam		89	100

Tablo 4’te de görüldüğü üzere öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kurslarında kullandıkları materyallere ilişkin görüşleri materyal teması altında verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin DYK’larda en fazla kullandıkları materyaller sırasıyla şu şekildedir: akıllı tahta (f=18), testler-fotokopiler (f=12), yardımcı kaynak kitapları (f=12), EBA içerik ve dokümanları (f=12), destekleyici görsel-ışitsel kaynaklar (f=7), ders kitapları (f=6), kişisel olarak hazırladıkları materyaller (f=5), E-kurs modülü (f=5), ders araç-gereçleri (f=5), flash bellekleri (f=3). Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerden birer kişi gerçek yaşam hikâyeleri (f=1), gerçek nesnelere (f=1), simülasyonlar (f=1) ve bilgisayarları (f=1) DYK derslerinde ders materyali olarak kullandıklarını ifade etmiştir. Öğretmenlerin bu alt problemle ilgili görüşlerinden alınan doğrudan alıntılar aşağıda, kodların tablodaki sırasına uygun olarak sunulmuştur:

Ö14: " Akıllı tahtayı etkin bir şekilde kullanıyoruz."

Ö8: " Testler, yardımcı kaynak ve akıllı tahta kullanıyorum.", Ö12: " Fotokopi çıktıları kullanıyorum."

Ö7: " Daha çok değişik kaynaklardan farklı tip soruları bularak onlar üzerinde durulur, çocukların değişik bakış açısı kazanmaları bakımından önemli olduğunu düşünüyorum."

Ö10: " Eba içerikli yayımlar..."

Ö23: " ...adresinden aldığım animasyonları kullanıyorum."

Ö15: " Destekleme ve yetiştirme kurslarında ders kitabını öncelikli kullanıyorum. Ayrıca konu anlatımlı yardımcı kitaplar kullanıyorum. Ayrıca hem EBA'dan çoktan seçmeli sorular ve soru bankaları kullanıyorum."

Ö30: " Kendi hazırladığım gereçlerden faydalanılmıştır."

Ö5: " Akıllı tahta, test kitapları ve e-kurs modülündeki sorulardan yararlanıyorum."

Ö22: " Harita, küre, atlas..." ve Ö4: "Flash bellek çok işe yarıyor".

4. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan destekleme ve yetiştirme kurslarının öğrenci açısından avantaj ve dezavantajlarına yönelik öğretmen görüşlerinin analizinden elde edilen bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. DYK'ların öğrenci açısından avantaj ve dezavantajları

Tema	Kodlar	f	%	Katılımcılar
Avantajlar	Derste öğrenilenlerin tekrar edilmesi, pekiştirilmesi	18	18	Ö1,Ö3,Ö8,Ö14,Ö15,Ö16, Ö17,Ö18,Ö19,Ö20,Ö22,Ö23 Ö24,Ö25,Ö26,Ö29,Ö30,Ö31
	Kursun ücretsiz olması ve fırsat eşitliği	8	8	Ö3, Ö5, Ö10, Ö13, Ö17, Ö20, Ö25, Ö27
	Konu eksikliklerinin giderilebilmesi, anlaşılmayan konulara odaklanma	5	5	Ö12, Ö14, Ö16, Ö32, Ö33
	Kalıcı öğrenmeye olumlu katkı	4	4	Ö3, Ö24, Ö26, Ö31
	Uygulamaya imkân tanınması, deneyim kazandırma	3	3	Ö1, Ö24, Ö25
	Daha fazla soru çözülmesi	3	3	Ö16, Ö18, Ö19
	Kursu kendi okulunda alabilmesi	2	2	Ö2, Ö10
	Öğrenme için uygun ortamın sağlanması	2	2	Ö3, Ö33
	İstekli, motive olmuş öğrencilerle ders işleme	2	2	Ö4, Ö31
	Evde bir sonraki derse hazırlanma süresinin kısılması	1	1	Ö12
	Özel ders gibi olması	1	1	Ö3
	Öğrencilerin sorularına cevap verme	1	1	Ö16
	Öğretmen-öğrenci iletişimini arttırması	1	1	Ö33
	Aynı öğretmenlerin kursu vermeleri	1	1	Ö5
	Farklı bir öğretmenden dersi yeniden dinleme imkânı	1	1	Ö12
Toplam		53	53	

Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına (DYK) Yönelik Öğretmen Görüşleri

	Yok	10	10	Ö1, Ö10, Ö14, Ö17, Ö18, Ö21, Ö24, Ö26, Ö27, Ö30
	Kurs saatleri	5	5	Ö8, Ö14, Ö15, Ö19, Ö22
	Yorucu olması	5	5	Ö2, Ö6, Ö11, Ö15, Ö16
	Zaman	5	5	Ö13, Ö14, Ö23, Ö29, Ö33
	Bıkkınlık oluşturması	4	4	Ö2, Ö3, Ö11, Ö32
	Kurslarda devam sorunu	4	4	Ö3, Ö8, Ö25, Ö28
	Öğrencinin okulda uzun süre kalması	3	3	Ö3, Ö5, Ö16
	Motivasyonun düşmesi	3	3	Ö3, Ö7, Ö32
Dezavantajlar	Öğrenciye aşırı yük getirmesi	3	3	Ö2, Ö6, Ö11
	Öğrencileri sosyal aktivitelerden uzaklaştırması	1	1	Ö3
	Aynı öğretmenlerin kursu vermeleri	1	1	Ö5
	Ulaşım ve yemek sorunu	1	1	Ö5
	Seviye gruplarının olmaması	1	1	Ö7
	Okul-kurs ayrımının yapılamaması	1	1	Ö20
	Toplam	47	47	-
	Genel Toplam	100	100	-

Tablo 5'te de görüldüğü üzere öğretmenlerin DYK'ların öğrenci açısından avantaj ve dezavantajlarına yönelik görüşleri avantaj ve dezavantaj teması altında verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin DYK'ları öğrenci açısından daha çok avantajlı (f=53) buldukları söylenebilir. Öğretmenlerin avantaj olarak düşündükleri durumlar sırasıyla şu şekildedir: derste öğrenilenlerin tekrar edilmesi, pekiştirilmesi (f=18), kursun ücretsiz olması ve fırsat eşitliği (f=8), konu eksikliklerinin giderilebilmesi, anlaşılmayan konulara odaklanma (f=5), kalıcı öğrenmeye olumlu katkı (f=4), uygulamaya imkân tanınması, deneyim kazandırma (f=3), daha fazla soru çözülmesi (f=3), kursu kendi okulunda alabilmesi (f=2), öğrenme için uygun ortamın sağlanması (f=2), İstekli, motive olmuş öğrencilerle ders işleme (f=2), evde bir sonraki derse hazırlanma süresinin kısılması (f=1), özel ders gibi olması (f=1), öğrencilerin sorularına cevap verme (f=1), öğretmen-öğrenci iletişimini arttırması (f=1), aynı öğretmenlerin kursu vermeleri (f=1), farklı bir öğretmenden dersi yeniden dinleme imkânı (f=1).

Öğretmenlerin dezavantaj olarak düşündükleri durumlar sırasıyla şu şekildedir: yok (f=10), kurs saatleri (f=5), yorucu olması (f=5), zaman (f=5), bıkkınlık oluşturması (f=4), kurslarda devam sorunu (f=4), öğrencinin okulda uzun süre kalması (f=3),

motivasyonun düşmesi (f=3), öğrenciye aşırı yük getirmesi (f=3), öğrencileri sosyal aktivitelerden uzaklaştırması (f=1), aynı öğretmenlerin kursu vermeleri (f=1), ulaşım ve yemek sorunu (f=1), seviye gruplarının olmaması (f=1), okul-kurs ayırımının yapılamaması (f=1). Öğretmenlerin bu alt problemle ilgili görüşlerinden alınan doğrudan alıntılar aşağıda, kodların tablodaki sırasına uygun olarak sunulmuştur:

Ö15: *“Bu kurslar öğrenciler için günlük derslerde öğrendiklerini pekiştirme yönünden önemlidir.”*

Ö5: *“Maddi yönden yetersiz öğrencilerin parasız şekilde yararlanması.”*

Ö32: *“Sınıf içi öğrenme eksikliklerinin giderilmesi açısından iyi.”*

Ö3: *“Konu ve dersleri öğrenmeyi olumlu yönde etkilemesi...”*

Ö24: *“Etkinlik yapma şansı bulunuyor.”*

Ö18: *“Fazla soru çözümü olayı evde ders çalışma yerine kursta öğretmene soru sorarak öğreniyor.”*

Ö2: *“Avantajı çoğunlukla kendi okulunda bu kursu alması.”*

Ö3: *“Ders yapılması için uygun ortam sağlanması...”*

Ö4: *“Derse istekli olan öğrenci gruplarıyla ders yapıyorlar. Bu da onlara avantaj sağlıyor.”*

Ö24: *“Dezavantajı olduğunu düşünmüyorum.”*

Ö8: *“Okul çıkışı ders olması öğrenci için dezavantaj.”*

Ö15: *“Günlük 8 saat derslerden sonra yorucu olmaktadır.”*

Ö23: *“Öğrencilerin kendilerine ayıracakları zaman azalıyor.”*

Ö11: *“Öğrencilerde bir bıkkınlık olduğunu gözlemliyorum.”*

Ö8: *“Devamsızlık takip edilmediği için katılım düzenli oluyor.”*

Ö16: *“Öğrencilerinin zamanlarının çoğunu okulda geçirmeleri dezavantaj.”*

Ö32: *“Öğrencinin sınav kaygısı nedeniyle öğrenme isteği açısından istenilenle aynı olmaması olumsuz yanı.”*

Ö2: *“Bir öğrenci günde ortalama 12 saat ders yapıyor. Bunun pedagojiye ters düştüğünü her eğitimci anlar.”*

5. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi olan destekleme ve yetiştirme kurslarının öğretmen açısından avantaj ve dezavantajlarına yönelik öğretmen görüşlerinin analizinden elde edilen bulgular Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. DYK'ların öğretmen açısından avantaj ve dezavantajları

Tema	Kodlar	f	%	Katılımcılar
Avantajlar	Ekonomik katkı	13	17.3	Ö3,Ö5,Ö10,Ö11,Ö12,Ö18, Ö20Ö22, Ö23, Ö24, Ö26, Ö27, Ö29
	Öğrenilmeyen, eksik konulara yoğunlaşma	5	6.7	Ö1, Ö3, Ö12, Ö13, Ö16,
	Kişisel ve mesleki gelişim	4	5.3	Ö5, Ö12, Ö21, Ö24
	Öğrenciyi tanıma, ön bilgileri hakkında bilgi edinme	4	5.3	Ö17, Ö18, Ö32, Ö33
	Daha fazla test çözüme, tekrar yapma imkânı	4	5.3	Ö16, Ö20, Ö22, Ö25
	Öğretmenin verimliliğinin artması	3	4	Ö4, Ö6, Ö23
	Öğrencilerle daha çok zaman geçirilebilmesi	2	2.7	Ö3, Ö6
	Mesleki doyum	2	2.7	Ö4, Ö30
	Hizmet Puanı	2	2.7	Ö24, Ö26
	Ders saati azsa avantajlı	1	1.3	Ö28
Toplam		40	53.3	-
Dezavantajlar	Yorucu olması	10	13.3	Ö5, Ö6, Ö7, Ö11, Ö12, Ö15, Ö18, Ö27, Ö30, Ö31
	Yok	8	10.7	Ö1, Ö4, Ö14, Ö17, Ö21, Ö24, Ö25, Ö26
	Dinlenme ve tatil süresinin azalması	5	6.7	Ö3, Ö8, Ö20, Ö22, Ö31
	Ailesine yeterli vakit ayıramama	3	4	Ö3, Ö23, Ö28
	Kurs saatleri	2	2.7	Ö10, Ö32
	Aşırı yük	2	2.7	Ö2, Ö8
	Öğretmenin verimliliğinin düşmesi	2	2.7	Ö2, Ö3
	Öğrenci devamsızlık sorunu	1	1.3	Ö13
	Mesleki tükenmişlik	1	1.3	Ö33
	Öğretme isteğinin azalması	1	1.3	Ö3
Toplam		35	46.7	-
Genel Toplam		75	100	-

Tablo 6'da da görüldüğü üzere öğretmenlerin DYK'ların öğretmenler açısından avantaj ve dezavantajlarına yönelik görüşleri avantaj ve dezavantaj teması altında verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin DYK'ları öğretmenler açısından daha çok avantajlı (f=40) olarak algıladıkları söylenebilir. Öğretmenlerin avantaj olarak düşündükleri durumlar sırasıyla şu şekildedir: Ekonomik katkı (f=13), öğrenilmeyen, eksik konulara yoğunlaşma (f=5), kişisel ve mesleki gelişim (f=4), öğrenciyi tanıma, ön bilgileri hakkında bilgi edinme (f=4), daha fazla test çözme, tekrar yapma imkânı (f=4), öğretmenin verimliliğinin artması (f=3), öğrencilerle daha çok zaman geçirilebilmesi (f=2), mesleki doyum (f=2), hizmet puanı (f=2), ders saati azsa avantajlı (f=1).

Öğretmenlerin dezavantaj olarak düşündükleri durumlar ise sırasıyla şu şekildedir: yorucu olması (f=10), yok (f=8), dinlenme ve tatil süresinin azalması (f=5), ailesine yeterli vakit ayıramama (f=3), kurs saatleri (f=2), aşırı yük (f=2), öğretmenin verimliliğinin düşmesi (f=2), öğrenci devamsızlık sorunu (f=1), mesleki tükenmişlik (f=1), öğretme isteğinin azalması (f=1). Öğretmenlerin bu alt problemle ilgili görüşlerinden alınan doğrudan alıntılar aşağıda, kodların tablodaki sırasına uygun olarak sunulmuştur:

Ö11: "Öğretmene cüzi de olsa bir maddi destek sağladığımı düşünüyorum..."

Ö12: "Öğrencilerin kavrama güçlüğü çektığı konuların belirlenmesi."

Ö24: "Destekleme kurslarındaki öğrencinin daha istekli ve gayretli olması sebebiyle öğretmen de kendini sürekli yenilemek, öğretim yöntem ve teknikleri açısından da formda kalmak zorunda hissediyor. Ülke eğitimin zindeliği açısından faydalı olduğunu düşünüyorum."

Ö17: "Dersine girmedığı öğrencilerin seviyeleri hakkında bilgi edinme."

Ö25: "Öğretmenler için test tekniği uygulama konusunda avantajları var."

Ö23: "Derste daha kısa zamanda daha çok şey anlatabiliyoruz."

Ö6: "Avantaj çocuklarla daha çok vakit geçirmek."

Ö4: "Öğretmen için istekli bir gruba ders anlatma ortamı oluşmuş oluyor. Bu da bizim derste daha etkili olmamıza ve dersten zevk almamızı sağlıyor."

Ö24: "Avantajı olduğunu düşünüyorum: puan ve ek gelir."

Ö11: "Öğretmen olarak çok yoruluyorum. Öğretmenliğin dışarıdan görüldüğü gibi rahat bir meslek olmadığını görüyorum. Fazla dinlenemiyoruz."

Ö26: "Öğretmen açısından bir dezavantajı yok."

Ö8: "Bence öğretmen için ve öğrenci içinde bu uygulama şekli ile çok eksik. Dinlenmeye ayıracak zaman kalmıyor."

Ö23: "Hafta sonu kendimize ve ailemize ayıracağımız zaman azalıyor."

Ö10: “Dezavantajları derslerin akşam ve hafta sonu olması.”

Ö2: “Öğretimde aşırı ders yükü olması ve aynı gün içerisinde dersin ardından kurs derslerine girmesi verimliliğini çok düşürür. Normal müfredattaki ders yükü azaltılıp, kursla ders yapılırsa sıkıntı olacağını zannetmiyorum.”

Ö3: “Öğretme isteğinden azalma.”

6. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi olan destekleme ve yetiştirme kurslarında yaşanan en önemli sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik öğretmen görüşlerinin analizinden elde edilen bulgular Tablo 7’ de yer almaktadır.

Tablo 7. DYK’larda yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri

Tema	Kodlar	f	%	Katılımcılar
Sorunlar	Öğrenci devamsızlığı	18	15.8	Ö1, Ö4, Ö5, Ö8, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö24, Ö26, Ö27, Ö28, Ö31
	Öğrenci, öğretmen ve ailelerin motivasyon eksikliği	11	9.6	Ö2, Ö3, Ö8, Ö12, Ö13, Ö15, Ö16, Ö18, Ö21, Ö22, Ö28
	Ulaşım ve beslenme sorunu	7	6.14	Ö4, Ö6, Ö7, Ö10, Ö15, Ö17, Ö23
	Kurs saatlerinin yetersiz, iyi planlanmamış olması	5	4.4	Ö3, Ö13, Ö16, Ö17, Ö30
	Kursun öğrenciler için ücretsiz olması	4	3.5	Ö2, Ö3, Ö18, Ö24
	Yorgunluk	4	3.5	Ö6, Ö16, Ö29, Ö30
	İdareden kaynaklanan sorunlar	3	2.6	Ö3, Ö14, Ö18
	Kaynak sorunu	3	2.6	Ö5, Ö12, Ö16
	Sorun yok	2	1.75	Ö9, Ö11
	Disiplin sorunları	2	1.75	Ö14, Ö18
	İdarecilere ek ders verilmemesi	1	0.9	Ö18
	Öğretmenlerin iş yükü-yorgun olmaları	1	0.9	Ö16
	Öğrencilerin etüt merkezi, özel ders vb. yararlanması	1	0.9	Ö20
	Kursun faydasının öğrencilere anlatılamaması	1	0.9	Ö4
	Okulların teknolojik altyapısından kaynaklanan sorunlar	1	0.9	Ö10
	Toplam		64	56.1

Çözüm Önerileri	Öğrenci devamı sağlanmalı	10	8.8	Ö4, Ö5, Ö8, Ö12, Ö15, Ö18, Ö21, Ö26, Ö31, Ö32
	Kurs saatleri iyi planlanmalı	7	6.1	Ö3,Ö6,Ö7,Ö13,Ö15,Ö16, Ö30
	Dersler için daha fazla kaynak sağlanmalı	6	5.3	Ö2, Ö5, Ö7,Ö16, Ö17, Ö20
	Ulaşım, beslenme sorunu çözülmeli	5	4.4	Ö1, Ö4, Ö17, Ö18, Ö23
	Okul ders saatleri azaltılmalı	5	4.4	Ö3, Ö5, Ö15, Ö16, Ö32
	Kurslarla ilgili öğrencilere rehberlik yapılmalı	3	2.6	Ö4, Ö16, Ö21
	Öğrenciler kursa ücret ödemeli	2	1.75	Ö2, Ö22
	Öğrencilerin ilgilerine yönelik kurslar açılmalı	2	1.75	Ö3, Ö23
	Kurslarla ilgili öğrenciler için yaptırım ve ödül uygulanmalı	2	1.75	Ö18, Ö27
	Öğrenci merkezli eğitim yapılmalı	2	1.75	Ö25, Ö28
	Veliyle iletişim kurulmalı	1	0.9	Ö4
	Okul idaresi kurslar için uygun ortam hazırlamalı	1	0.9	Ö16
	İdarecilerin ücretleri arttırılmalı	1	0.9	Ö18
	Her bölgede bir okul kurs merkezi yapılmalı	1	0.9	Ö29
	Kurs saatleri öğrenci ve öğretmen talebine göre yapılmalı	1	0.9	Ö30
	Öğretmenlerin kurstan aldığı ek ders ücreti arttırılmalı	1	0.9	Ö2
	Toplam	50	43.9	-
Genel Toplam	114	100	-	

Tablo 7’de de görüldüğü üzere öğretmenlerin DYK’larda yaşanan en önemli sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik öğretmen görüşleri sorunlar ve çözüm önerileri temaları altında verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin DYK’larda yaşanan en önemli sorunlara ilişkin görüşleri sırasıyla şu şekildedir: öğrenci devamsızlığı (f=18), öğrenci, öğretmen ve ailelerin motivasyon eksikliği (f=11), ulaşım ve beslenme sorunu (f=7), kurs saatlerinin yetersiz, iyi planlanmamış olması (f=5), kursun öğrenciler için ücretsiz olması (f=4), yorgunluk (f=4), idareden kaynaklanan sorunlar (f=3), kaynak sorunu (f=3), sorun yok (f=2), disiplin sorunları (f=2), idarecilere ek ders verilmemesi (f=1), öğretmenlerin iş yükü-yorgun olmaları (f=1), öğrencilerin etüt merkezi, özel ders vb.

yararlanması (f=1), kursun faydasının öğrencilere anlatılamaması (f=1), okulların teknolojik altyapısından kaynaklanan sorunlar (f=1).

Öğretmenlerin DYK'larda yaşanan sorunların çözümüne yönelik görüşleri ise sırasıyla şu şekildedir: öğrenci devamını sağlamak (f=10), kurs saatleri iyi planlanmalı (f=7), dersler için daha fazla kaynak sağlanmalı (f=6), ulaşım, beslenme sorunu çözülmeli (f=5), Okul ders saatleri azaltılmalı (f=5), kurslarla ilgili öğrencilere rehberlik yapılmalı (f=3), öğrenciler kursa ücret ödemeli (f=2), öğrencilerin ilgilerine yönelik kurslar açılmalı (f=2), kurslarla ilgili öğrenciler için yaptırım ve ödül uygulanmalı (f=2), öğrenci merkezli eğitim yapılmalı (f=2), veliyle iletişim kurulmalı (f=1), okul idaresi kurslar için uygun ortam hazırlamalı (f=1), İdarecilerin ücretleri arttırılmalı (f=1), her bölgede bir okul kurs merkezi yapılmalı (f=1), kurs saatleri öğrenci ve öğretmen talebine göre yapılmalı (f=1), öğretmenlerin kurstan aldığı ek ders ücreti arttırılmalı (f=1). Öğretmenlerin bu alt problemle ilgili görüşlerinden alınan doğrudan alıntılar aşağıda, kodların tablodaki sırasına uygun olarak sunulmuştur:

Ö8: " En önemli sorun bence devamsızlık (yoklama alınmaması). Öğrenci kursa kaldım diyerek evine gitmiyor, kursa girmiyor. Değişik ortamlarda bulunabiliyor. Aileler kursa kalmayan öğrenciyi okulda arıyor."

Ö2: " Genellikle öğrenci ve öğretmenin isteksiz derse girmesi. Zorunda kaldığı için öğretmen kurs dersi yapıyor. Öğrenci dersi ciddiye almıyor."

Ö4: " En önemli sorunlardan biri öğrencilerin servis problemi. Birçok öğrenci bu nedenle (servis sıkıntısı) kursa gelmiyor."

Ö3: " Planlama eksikliği, takip edilmesinde aksaklıkların olması sorun. Aksaklık olduğu durumlarda kursun kapatılmasının tercih edilmesi."

Ö24: " Kursların ücretsiz olması sebebiyle öğrenci ve velinin gereken ciddiyeti göstermemesi."

Ö30: " Okul bitiminden sonra(son dersten) başladığımdan dolayı öğrenci ve öğretmenlerin yorgun olmasından dolayı verimlilikte düşme oluyor."

Ö18: " İdareci arkadaşların gereken önemi göstermemeleri, okulda isteksiz kalmaları ve ilgilenmemeleri bunun sebebi ise idareciye hakkı olan ek ücretin verilmemesi."

Ö16: " Kaynak eksikliği."

Ö11: " Pek sorun yaşanmadığı kanaatindeyim."

Ö14: " Devam-devamsızlık ve disiplin."

Ö26: " Devamsızlık yapan öğrencilere aile ile işbirliği yaparak devam sağlanabilir."

Ö30: " DYK'ların iyi ve verimli olması için zaman açısından iyi bir planlama yapılmalıdır. (Başlama ve bitiş saatleri açısından)."

Ö20: “ Öğrencilerin özel kurslarda aldığı hizmetlere (yardımcı kaynak, testler, deneme sınavları) yakınlaşmak lazım.”

Ö17: “ Öğrencilerin beslenme ve ulaşım sorunlarının giderilmesi gerekir.”

Ö3: “ Normal eğitim saatlerinin azaltılarak öğrencinin ve öğretmenin ders sürelerini etkili kullanması sağlanmalıdır. Okul saati 12.30’da bitirilmeli 13.30’ da öğrencinin yetiştirme destekleme kursları başlamalıdır. 17.30 gibi bitirilmeli veya buna uygun saatler ayarlanmalıdır.”

Ö4: “ Öğrencilere kursun faydası anlatıldığında öğrenci daha bilinçli olur, kursa daha bir motive şekilde gelecektir kanaatindeyim.”

Ö22: “ Öğrencilerin çok istekli olmamalarını kursların bedava olmasına bağlıyorum. Benim düşünceme göre devlet velilerden bir miktar ücret talep etmelidir.”

Ö3: “ Sosyal derslerden kurslar açılmalı teşvik edilmeli aksi takdirde olimpiyatları rüyamızda görürüz öğrencinin her yönden etkili yetiştirilmesi ancak böyle mümkün olur.”

Ö18: “ Devamsızlık yapmayan öğrencilere ödül verilebilir.”

Ö28: “Bence okuldaki derslerin daha aktif ve öğrenci kaynaklı işlenmesi.”

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, yeni sayılabilecek bir uygulama olan destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin öğretmen görüşlerinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde, her bir alt problemle alakalı olarak ortaya konan bulgular ilgili literatür kapsamında tartışılacaktır.

Araştırmanın birinci alt problemi; öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kursları hakkındaki genel düşünce ve değerlendirmeleridir. Bu konuyla ilgili öğretmenler pek çok görüş belirtmişlerdir ve bunların çoğunda kursları etkili bulduklarını, geri kalan kısmında ise kursları etkili bulmadıklarını belirtmektedirler. Kursların etkili olduğunu düşünen öğretmenler kursların faydalı olduğunu, devam sağlandığı takdirde etkili olduğu, proje olarak isabetli, önemli olduğu, kurs saatlerinin artırılması, kapsam ve sürenin yeterli olduğu gibi düşünceler belirtmişlerdir. Kursların etkisiz olduğunu düşünen öğretmenler ise öğrencilerin ilgi göstermediğini, devam etmediğini, okul derslerinden sonra yapıldığından verimin düştüğünü ve yorucu olduğu gibi görüşler belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerinden, DYK hakkındaki genel düşüncelerinin olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmanın bu bulgusu Nartgün ve Dilekçi (2016) tarafından yapılan çalışmanın bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Bahsedilen çalışmada destekleme ve yetiştirme kursları ile ilgili olarak öğretmenlerin genel olarak olumlu görüşe sahip olduğu, kursların öğrenci motivasyonunu, ders performansını büyük ölçüde arttırdığını düşündükleri belirtilmektedir. Benzer şekilde Canpolat ve Köçer (2017) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kurslarını yararlı buldukları ifade edilmektedir. İncirci ve arkadaşları (2017) tarafın-

dan yapılan çalışmada da destekleme ve yetiştirme kurslarının öğrenciler tarafından olumlu algılandığı belirtilmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi; öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kurslarında hangi öğretme-öğrenme yöntem ve tekniklerini kullandıklarıdır. Bu çalışmanın bulguları soru-cevap, düz anlatım, test-soru çözme yöntem ve tekniklerinin öğretmenler tarafından en sık tercih edilen metotlar olduğunu ortaya koymuştur. Yine görsel-işitsel öğeler kullanma, probleme dayalı öğrenme, tartışma yöntem ve teknikleri öğretmenler tarafından kullanılmaktadır. Bunların dışında öğretmenler az da olsa yaparak-yaşayarak öğrenme, etkinlik yoluyla öğrenme, gözlem yoluyla öğrenme, sunuş yoluyla öğretim, rol yapma, beyin fırtınası gibi yöntem ve teknikleri de kullandıklarını göstermektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin daha çok geleneksel öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerini tercih ettikleri söylenebilir. Ünsal ve Korkmaz (2016), destekleme ve yetiştirme kurslarının işlevlerini araştırdıkları çalışmalarında, öğretmenlerin kurslarda en sık anlatım ve soru cevap yöntemini tercih ettiklerini belirtmektedir. Benzer şekilde destekleme ve yetiştirme kurslarında öğretmenlerin daha çok soru çözme yöntemini kullandığı ve sıkça soru çözüldüğü ifade edilmektedir (Göksü ve Gülcü, 2016). Öğretmenlerin derslerinde daha çok geleneksel öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerini tercih etmelerinin kurslara yönelik bir sonuçtan ziyade öğretmenlerimizin genel bir eğilimi ve eğitim sistemimizin yaygın bir sorunu olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi; öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kurslarında hangi materyalleri kullandıklarıdır. Çalışmanın bulgularına göre öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kurslarında en sık kullandıkları materyaller: akıllı tahta, testler-fotokopiler, Eba içerik ve dokümanları, yardımcı kaynak kitaplar, destekleyici görsel-işitsel kaynaklar, ders kitabı, öğretmen tarafından kişisel olarak hazırlanan materyaller, E-kurs modülü, ders araç-gereçleri ve flash bellektir. Öğretmenler az da olsa gerçek yaşam hikâyeleri, gerçek nesnelere, simülasyonlar ve bilgisayarları da kurs derslerinde materyal olarak kullanmaktadırlar. Ünsal ve Korkmaz (2016) tarafından yapılan çalışmada, destekleme ve yetiştirme kurslarında görev alan öğretmenler; kitaplar, soru bankaları ve testleri en sık olarak, daha az yoğun olarak da akıllı tahta ve elektronik materyalleri kullandıklarını ifade etmektedir. Bahsedilen çalışma ile bu araştırmanın sonuçları büyük ölçüde tutarlı olmakla birlikte bu çalışmada öğretmenlerin akıllı tahta, Eba, video, sunu, resim vb. destekleyici görsel-işitsel kaynakları da sık olarak kullandıkları bulgusu farklılık arz etmektedir. Bu durum öğretmenlerin çalıştığı seviyeden, okulun teknolojik alt yapısından veya örneklem grubundan kaynaklı olabilir. Bu çalışmaya katılan 33 öğretmenden 29'u Anadolu ve fen liselerinde görev yapmakta, bahsi geçen çalışmadaki öğretmenlerin ise tamamı ortaokullarda görev yapmaktadır. Fatih projesi kapsamında okullara kurulan akıllı tahtaların liselerden başlayarak sırasıyla ortaokul ve ilkokul kademelerine kurulmasının bu sonuçta etkisi olmuş olabilir. Her ne kadar ortaokullarda da akıllı tahtaların kurulumu tamamlanmış ise de lise öğretmenlerinin akıllı tahtalarla daha önce tanışmış olmaları, onların akıllı tahta, Eba vb. elektronik kaynakları daha sık kullanma durumlarına pozitif katkı sağlamış olabilir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi; öğretmenlere göre destekleme ve yetiştirme kurslarının öğrenciler açısından avantaj ve dezavantajlarının neler olduğudur. Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenlerin en çok avantaj olarak düşündükleri hususlar sırasıyla şunlardır: derste öğrenilenlerin tekrar edilmesi, pekiştirilmesi, kursun ücretsiz olması ve fırsat eşitliği, konu eksikliklerinin giderilebilmesi, anlaşılmayan konulara odaklanma, kalıcı öğrenmeye olumlu katkı, uygulamaya imkân tanınması, deneyim kazandırma, daha fazla soru çözülmesi gibi durumları belirtmişlerdir. Yine az da olsa öğretmenler kursu kendi okulunda alabilmesi, öğrenme için uygun ortamın sağlanması, istekli, motive olmuş öğrencilerle ders işleme, evde bir sonraki derse hazırlanma süresinin kısılması, özel ders gibi olması, öğrencilerin sorularına cevap verme, öğretmen-öğrenci iletişimini arttırması vb. durumları kursların öğrenciler açısından avantajı olarak düşünmektedirler. Ünsal ve Korkmaz (2016), DYK ile ilgili çalışmalarında öğretmenlerin kursların öğrencilere yönelik katkıları olarak ders başarısını, soru çözme becerisini, sınav başarısını arttırdığını, konuları daha iyi anlamalarını sağladığını ve çalışma alışkanlığı kazandırdığını ifade ettiklerini belirtmektedir. Nartgün ve Dilekçi (2016) ise makalelerinde öğrencilerin kurslarla ilgili olarak derse katılımı arttırdığını, konu tekrarını sağladığını ve ders notlarını yükselttiğini belirttiklerini, öğretmenlerin ise özgüven sağlaması, daha fazla soru çözme fırsatı vermesi gibi durumları kursların öğrencilere yönelik katkısı olarak değerlendirdiklerini ifade etmektedir. Bu çalışmada yer alan öğretmenlerin çoğunluğu DYK'ların öğrenci açısından dezavantajının olmadığını belirtmektedir. Bununla birlikte katılımcıların dezavantaj olarak gördükleri diğer hususlar ise şunlardır: kurs saatleri, yorucu olması, zaman, bıkkınlık oluşturmaması, kurslarda devam sorunu, öğrencinin okulda uzun süre kalması, motivasyonun düşmesi, öğrenciye aşırı yük getirmesi, öğrencileri sosyal aktivitelerden uzaklaştırması gibi durumlardır. Öğretmenlerin kursların öğrenciler açısından herhangi bir dezavantajının olmadığı düşüncesiyle uyumlu şekilde destekleme ve yetiştirme kursuna katılan öğrenciler, kursların kendileri açısından herhangi bir negatif durum oluşturmadığını düşünmektedir (Nartgün ve Dilekçi, 2016). Öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kurslarıyla ilgili olarak öğrencilerde yorgunluk ve bıkkınlığa neden olduğu, devamsızlığın kurslarda yaşanan en önemli sorun olduğuna yönelik düşünceleri, bu çalışmanın sonuçlarıyla benzer şekilde Demir-Başaran ve Narinalp-Yıldız (2017) tarafından yapılan çalışmada da ortaya konmuştur. İncirci ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan ve DYK'larla ilgili öğrencilerin görüşlerinin araştırıldığı çalışmada, DYK'lara katılan öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarının olumlu fakat istenilen düzeyde yüksek olmadığı, kursların öğrencileri ders çalışmaya güdülemede yetersiz kaldığı ifade edilmektedir. Bahsi geçen çalışmanın ortaya koyduğu sonuç ile bu araştırmanın bulgusu olan, öğretmenlerin kursların dezavantajı olarak motivasyonun düşmesine neden olduğuna yönelik düşünceleri uyumludur.

Araştırmanın beşinci alt problemi; öğretmenlere göre destekleme ve yetiştirme kurslarının öğretmenler açısından avantaj ve dezavantajlarının neler olduğudur. Öğretmenlerin kurslarla ilgili olarak kendileri açısından en sık olarak avantaj olarak al-

giladıkları durumlar şunlardır: ekonomik katkı, öğrenilmeyen, öğretmenlerin eksik konulara yoğunlaşması, kişisel ve mesleki gelişim, öğrenciyi tanıma, ön bilgileri hakkında bilgi edinme, daha fazla test çözme, tekrar yapma imkânıdır. Sıklığı az olmakla birlikte öğretmenlerin avantaj olarak gördüğü diğer bazı durumlar ise şunlardır: öğretmenin verimliliğinin artması, öğrencilerle daha çok zaman geçirilebilmesi, mesleki doyum, hizmet puanıdır. DYK ile ilgili yapılmış çalışmalardan biri olan araştırmada öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kurslarına katılma nedenleri; ek ders/ücret, öğrencilerin daha iyi öğrenmelerini sağlamak, konuları tekrarlamak-tamamlamak, öğrencileri sınava hazırlamak, öğrencilerin başarılarını arttırmak, öğrencilerin soru çözme tekniklerini geliştirmek, daha fazla soru çözmek olarak belirtilmektedir (Göksu ve Gülcü, 2016). Konuyla ilgili olarak yapılan bir diğer çalışmada öğretmenler kursların öğretmenlere en büyük katkısının ekonomik yani ders ücretinin alınması, özlük katkısı yani ek hizmet puanının alınması, mesleki gelişime katkısının kendisini yenileme fırsatı vermesi olarak ifade ederken kursların öğretmenlere sosyal bir katkısının olmadığını ifade ettikleri belirtilmektedir (Ünsal ve Korkmaz, 2016). Öğretmenlerin kurslarla ilgili olarak kendileri açısından en sık olarak dezavantaj olarak algıladıkları durumlar ise şunlardır: yorucu olması, yok, dinlenme ve tatil süresinin azalması, ailesine yeterli vakit ayıramama. Öğretmenlerin ikinci sıklıkla belirttikleri yok olarak adlandırılan durum kursların öğretmenler açısından herhangi bir dezavantajının olmamasıdır. Öğretmenler tarafından dezavantaj olarak belirtilen diğer durumlar ise şunlardır: kurs saatleri, aşırı yük, öğretmenin verimliliğinin düşmesi, öğrenci devamsızlık sorunu, mesleki tükenmişlik, öğretme isteğinin azalmasıdır. Göksu ve Gülcü (2016) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin kursa katılmama nedenleri ise ders yoğunluğu ve yorgunluk, aileyle daha fazla zaman geçirmek olarak ifade edilmektedir. Öğretmenler kursların kendileri açısından yorucu olması, kursa özgü doküman azlığı, yoğunluk, zaman problemi ve sanatsal-sosyal faaliyetleri kısıtlaması gibi bazı olumsuz yönlerinin bulunduğunu bildirmektedir (Nartgün ve Dilekçi, 2016). Bu çalışmanın bulgularından farklı olarak Nartgün ve Dilekçi'nin (2016) çalışmasına katılan öğretmenlerin tümü kursların öğretmenlerle ilgili olarak olumsuz yönlerinin bulunduğu fikrindedirler. Bu çalışmada ise öğretmenlerin ikinci sık olarak ifade ettikleri görüş kursların kendileri açısından herhangi bir dezavantajının olmadığıdır.

Araştırmanın altıncı alt problemi; öğretmenlere göre destekleme ve yetiştirme kurslarında yaşanan en önemli sorunlar ve bu sorunların çözümlerinin neler olduğudur. Bu çalışmanın bulgularına göre kurslarda yaşanan en önemli sorunlar şunlardır: öğrenci devamsızlığı, öğrenci, öğretmen ve ailelerin motivasyon eksikliği, ulaşım ve beslenme sorunu, kurs saatlerinin yetersiz, iyi planlanmamış olması, kursun öğrenciler için ücretsiz olması, yorgunluk, idareden kaynaklanan sorunlar, kaynak soru ve disiplin sorunudur. Canpolat ve Köçer (2017) kurslarda öğretmenlerin çeşitli sorunlar yaşadığını belirterek bu sorunları bakanlık-il-ilçe-okul idaresi, öğretmenler, öğrenciler ve veliler başlığı altında toplamışlardır. Buna göre bakanlık-il-ilçe-okul idaresi başlığı altında yer alan sorunlar öğretmen ve öğrenciye verilen angarya görevler, kurs planla-

ması ile ilgili sorunlar, rehberlik faaliyetlerinin yetersizliği, alt yapı yetersizliği, materyal eksikliğidir. Öğretmenler başlığı altında ise şu sorunlar yer almaktadır: rehberlik faaliyetlerinin yetersizliği, derslerin yoğunluğu, ulaşım sorunu, ücretli öğretmenlere yarı ücret verilmesi, öğretmenlerin başarısız olarak algılanması problemleridir. Öğrenci kaynaklı yaşanan problemler ise devamsızlık nedeni ile kursların erken kapanması, öğrencilerin evden kaçmak için kursları araç olarak görmeleri, derslerin yoğunluğu, ulaşım sorunu, öğrencilerin dershanelere/özel kurslara yönelmeleri gibi sorunlardır. Aile başlığı altında yer alan sorunlar ise ailelerin ekonomik sorunları, ailelerin eğitim konusunda bilinçsizliği, kurslardan ücret alınmaması, devamsızlık konusunda ailelerin takipçi olmaması, dershanelere/ özel kurslara yönelmeleri gibi durumlar olarak belirtilmektedir. Benzer şekilde diğer çalışmalarda da devamsızlık, doküman-materyal eksikliği, yorgunluk, disiplin problemleri, performans düşüklüğü, kursların ücretsiz olması, yardımcı personel sıkıntısı, ders programlarının yoğun olması gibi sorunlar kurslarda yaşanan problemler olarak göze çarpmaktadır (Bozbayındır ve Kara, 2017; Göksu ve Gülcü, 2016; Ünsal ve Korkmaz, 2016). Bu çalışmanın bulguları ve diğer çalışmaların sonuçlarına bakıldığında kurslarda benzer sorunların yaşandığı söylenebilir. Bu çalışmanın katılımcıları olan öğretmenlerin kurslarda yaşanan sorunların çözümüne yönelik önerileri ise şöyledir: öğrenci devamı sağlanmalı, kurs saatleri iyi planlanmalı, dersler için daha fazla kaynak sağlanmalı, ulaşım, beslenme sorunu çözülmeli, okul ders saatleri azaltılmalı, kurslarla ilgili öğrencilere rehberlik yapılmalı, öğrenciler kursa ücret ödemeli, öğrencilerin ilgilerine yönelik kurslar açılmalı, kurslarla ilgili öğrenciler için yaptırım ve ödül uygulanmalı, öğrenci merkezli eğitim yapılmalıdır. Konuyla ilgili diğer çalışmalarda da (Bozbayındır ve Kara, 2017; Canpolat ve Köçer, 2017; Göksu ve Gülcü, 2016; Ünsal ve Korkmaz, 2016) benzer önerilerin yer aldığı görülmektedir. İncirci ve arkadaşları (2017) il ve ilçe merkezindeki öğrenciler arasında kursların yararına ilişkin görüşlerde farklılık olduğunu belirterek destekleme ve yetiştirme kursuna katılan öğrencilere kursların öneminin ve yararının anlatılarak farkındalık oluşturulması gerektiğini ifade etmektedir. Bu çalışma kapsamında yer alan öğretmenler de öğrencilere kurslar konusunda rehberlik yapılmalı, öğrencilerin ilgilerine yönelik kurslar açılmalı, öğrenci merkezli eğitim yapılmalı, yaptırım ve ödül uygulamalı fikirleriyle bahsi geçen farkındalığın oluşturulmasına vurgu yapmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışmada destekleme ve yetiştirme kurslarına yönelik öğretmen görüşleri incelenmiştir. Öğretmenlerin kurslar hakkındaki genel düşüncelerinin olumlu olduğu, öğrenciler açısından ise kursların önemli bir öğrenme ortamı olduğu söylenebilir. Henüz yeni denilebilecek bir uygulama olan kurslarda bazı sorunların yaşanması normal karşılanabilir. Kursların etkili ve verimli geçmesi için kurs saatlerinin iyi planlanması, öğrenci devamının sağlanması, kurslarda kullanılacak kaynakların temin edilmesi, öğrenci-öğretmen-veli iş birliğinin artırılması, konuyla ilgili paydaşlara yönelik farkındalık çalışmalarının yapılması, kurslarda yaşanan ulaşım ve beslenme sorunlarının çözülmesi, öğretmenlere tatmin edici bir ücretin ödenmesi, öğretmenlere çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerin kullanımı hakkında

bilgilendirme ve özendirme çalışmalarının yapılması, akademik konuların dışında da öğrencilere yönelik açılan kursların yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Aküzüm, C. ve Saraçoğlu, M. (2018). Ortaokul öğretmenlerinin destekleme ve yetiştirme kurslarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 5(2),97-121.
- Aydın, A., Sarier, Y. ve Uysal, Ş. (2014). PISA sonuçları bağlamında öğrencilerin akademik başarılarının değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 13(3), 1065-1074.
- Baştürk, S. (2012). Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin matematik dersindeki başarı ya da başarısızlığına atfettikleri nedenler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 105-118.
- Berberoğlu, G. ve Kalender, İ. (2005). Öğrenci başarısının yıllara, okul türlerine, bölgelere göre incelenmesi: ÖSS ve PISA analizi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 4(7), 21-35.
- Biber, A.Ç., Tuna, Abdulkadir, Polat, A.C., Altınok, F. ve Küçüköğlü, U. (2017). Ortaokullarda uygulanan destekleme ve yetiştirme kurslarına dair öğrenci görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (23), 103-119.
- Bozbayındır, F. ve Kara, M. (2017). Destekleme ve yetiştirme kurslarında (DYK) karşılaşılan sorunlar ve öğretmen görüşleri temelinde çözüm önerileri. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 324-349.
- Bozkurt, B. Ü. (2016). Türkiye’de okuma eğitiminin karnesi: PISA ölçeğinden çıkarımlar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (4), 1673-1686.
- Bozkurt, S. (2013). *Okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışlarını sergilemelerine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Bray, M. (2006). Private supplementary tutoring: comparative perspectives on patterns and implications. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 36(4), 515-530.
- Canpolat, U. ve Köçer, M. (2017). Destekleme ve yetiştirme kurslarının TEOG bağlamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak incelenmesi. *AJESI - Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 7(1), 123-154.
- Creswell, J. W. (2013). *Research Design Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Sage Publications.
- Dağlı, S. (2006). Özel dershanelere öğrenci gönderen velilerin özel dershaneler hakkındaki görüş ve beklentileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Darling-Hammond, L.(2000). Teacher quality and student achievement: A review of state policy evidence. *Education Policy Analysis Archives*, 8(1), 1-46.

- Demir-Başaran, S. ve Narinalp-Yıldız, N. (2017). Türkiye’de ortaokullarda uygulanan destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin öğretmen görüşleri. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(29), 1152-1173.
- Denizli, H. ve Uzoğlu, M. (2016). Fen bilimleri dersi öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları sürecine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Part B: Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 13(1), 3-37.
- Duran, A., Düzgün, O. ve Duran, S. (2014). Sosyo-ekonomik düzeyleri farklı öğrenci velilerinin özel dershanelere yönelik tutumlarının incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 171-185.
- Garipağaoğlu, B.Ç. (2016). Özel dershanelerden özel okullara dönüşüm projesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 140-162.
- Gök, R. ve Şekerci, R. (2017). Yetiştirme kurslarının halk eğitimi merkezlerine devredilmesine ilişkin paydaş görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 276-296.
- Göksu, İ. ve Gülcü, A. (2016). Ortaokul ve liselerde uygulanan destekleme kurslarıyla ilgili öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 153-171.
- Güenal, H. ve Kaya, R. (2016). Tarih öğretmenlerinin tartışmalı ve hassas konuların öğretimi sırasında yaşadıkları çekince ve sorunlar (Erzurum örneği). *Turkish History Education Journal*, 5(1), 44-73.
- Gündüver, A. ve Gökdaş, İ. (2011). İlköğretim öğrencilerinin seviye belirleme sınav başarılarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 30-47.
- İncirci, A., İlğan, A., Sirem, Ö. ve Bozkurt, S. (2017). Ortaöğretim destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin öğrenci görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 50-68.
- Kaya, V. H. ve Kaya, E. (2018). Fen başarısını artırmak için ödevler ve kurslar gerekli midir? *Anadolu Öğretmen Dergisi*, 2(1), 48-62.
- Lee, C. J., Lee, H. ve Jang, H.M. (2010). The history of policy responses to shadow education in South Korea: implications for the next cycle of policy responses. *Asia Pacific Education Review*, 11(1), 97-108.
- MEB, (2017). Destekleme ve Yetiştirme Kursları E-Kılavuzu. http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_08/23110302_20162017dykkilavuzu.pdf adresinden 21/08/2017 tarihinde indirilmiştir.
- Metin, M. (2013). Öğrencilerin seviye belirleme sınavındaki başarısına etki eden unsurların farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 67-83.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Sage Publication.
- Nartgün, Ş. S. ve Dilekçi, Ü. (2016). Eğitimi destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(4), 537-564. doi:10.14527/kuey.2016.021.

Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına (DYK) Yönelik Öğretmen Görüşleri

- Özoğlu, M. (2011). Özel dershaneler: gölge eğitim sistemiyle yüzleşmek. *SETA Analiz Dergisi*, 36, 4-26.
- Stevenson, D. L. ve Baker, D. P. (1992). Shadow education and allocation in formal schooling: Transition to university in Japan. *American Journal of Sociology*, 97 (6), 1639-1657.
- Şahin, C. ve Gül, K. (2017). Yetiştirme kursuna devam eden ve etmeyen ortaokul öğrencilerinin İngilizce ders başarıları ile okul tükenmişliği ilişkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi (INESJOURNAL)*, 4(12), 216-229.
- Uğurlu, F. ve Aylar, F. (2017). Destekleme ve yetiştirme kurslarına yönelik öğretmen öz algı ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik Çalışması. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi (GEBD)*, 3(1), 28-43.
- Uzoğlu, M., ve Denizli, H., (2016). Fen bilimleri dersi öğretmeninin kaynaştırma uygulamaları sürecine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 13(1), 3-37.
- Ünsal, S. ve Korkmaz, F. (2016). Destekleme ve yetiştirme kurslarının işlevlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 87-118.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. ve Altınkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası insan bilimleri dergisi*, 8(1), 942-973.
- Zhang, W. ve Bray, M. (2018). Equalising schooling, unequalising private supplementary tutoring: access and tracking through shadow education in China. *Oxford Review of Education*, 44(2), 221-238.